

УДК 378.001

Л.І. КОРОТКОВА,
*кандидат педагогічних наук,
директор ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю»*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧИХ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР СФЕРИ ПОСЛУГ

У статті здійснено аналіз зарубіжного досвіду проведення ефективної кластерної політики, досліджено різні підходи до кластеризації швейної галузі та сфери послуг у провідних країнах світу. Наведено переваги використання кластерного підходу: підвищення доступності та якості професійної освіти, впровадження інноваційних форм підготовки кваліфікованих робітників, збільшення кількості робочих місць. Визначено доцільність впровадження кластерної політики для сталого розвитку української економіки.

Матеріали статті будуть цікавими керівникам професійних навчальних закладів, педагогічним та науковим працівникам, представникам підприємств, громадських організацій, які займаються проблемами розвитку професійної освіти, впровадженням інноваційних форм навчання.

Ключові слова: зарубіжний досвід кластеризації, освітньо-виробничий кластер, кластерна політика, легка промисловість, сфера послуг, професійна освіта.

В економічному розвитку постіндустріального суспільства спостерігається тенденція до активізації інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості та сфери послуг, в які спрямовано інвестиційні потоки з метою збільшення робочих місць та якісних змін у виробничих процесах. Зростання ролі сектора послуг простежується в економіці європейських країн, США, Японії, Південної Африки, Індії, дещо сповільнено аналогічні зміни можна відзначити й в Україні, що обумовлює необхідність своєчасного вирішення ряду проблем, таких як: неузгодженість ринку праці та ринку освітніх послуг; дефіцит висококваліфікованих компетентних робітників; відсутність партнерських відносин між системою професійної освіти та виробництвом; недостатнє державне фінансування процесу реалізації професійних освітніх програм.

Вивчення зарубіжного досвіду доводить, що найкращі показники професійної мобільності майбутніх фахівців сфери послуг характерні для країн, в яких формуються та активно функціонують освітньо-виробничі кластери. Кластерна модель, на відміну від звичайної співпраці закладів освіти і підприємств, відрізняється наявністю стійкої стратегії розвитку, програма якої відображає інтереси підприємств, органів влади, освітніх, науково-методичних установ та громадських організацій.

Головною метою такого симбіозу науки, освіти і виробництва є стимулювання трансферу нових технологій з наукових установ безпосередньо у виробничий процес, підвищення доступності та якості професійної освіти, забезпечення співпраці між підприємствами й закладами освіти, впровадження інноваційних форм підготовки кваліфікованих робітників тощо.

Досвід провідних країн щодо створення освітньо-виробничих кластерів свідчить, що кластерна структура сприяє зниженню сукупних витрат на розвиток освіти, науки, підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг, оптимізації наявних ресурсів і дає змогу учасникам кластера стабільно здійснювати інноваційну діяльність протягом тривалого часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Результати аналізу наукових праць, в яких розглянуто проблеми кластерного розвитку в розвинутих зарубіжних країнах, дають підстави для висновку, що означені питання були предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Є. Корчагін, А. Леонтьєв, Г. Мухаметзянова, Н. Пугачова та ін. (кластерний підхід у професійній освіті); М. Бородіна, Л. Галімова, Г. Корецький, Д. Лапигіна, Є. Мануйлов (формування і розвиток освітніх кластерів), Т. Бикова Ю. Кузьміна, Н. Ларіонова, С. Пятінкін (фактори розвитку кластерів), А. Едилерська, А. Колошин, Л. Разгуляєв, В. Русинов, Ю. Тимофеев (аналіз зарубіжного досвіду підвищення галузевої конкурентоспроможності на основі розвитку кластерів).

Особливе значення для нашого дослідження мають наукові праці М. Портера, які сприяли осмисленню сутності кластерного підходу в США; формуванню аргументованої точки зору щодо ключового значення кластера для зростання конкурентоспроможності регіону та нарощуванню економічного потенціалу країни, розуміння оптимального кількісного та якісного складу регіональних кластерів, повноважень та функцій потенційних учасників [2, с. 47].

У праці українського дослідника Ю. Кирилова здійснено узагальнення наукових здобутків та обґрунтування основних положень щодо доцільності створення і функціонування кластерів як інструменту підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації [1].

Праці В. Толкованова присвячені розгляду актуальних питань формування кластерної моделі місцевого і регіонального розвитку на основі вивчення кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду [3, с.17].

Теоретичні обґрунтування концепції кластерізації наведені в працях Е. Лімера, Н. Смодинської, Д. Сольє, Я. Толенадо, В. Фельдмана, в яких наголошено на тому, що кластерний механізм є дійовим ефективним інструментом стимулювання розвитку економіки регіонів. Саме тому досвід зарубіжних країн щодо впровадження кластерного підходу до підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери послуг є надзвичайно актуальним для вивчення та пристосування до умов нашої країни.

Метою статті є узагальнення зарубіжного досвіду щодо формування та функціонування освітньо-виробничих кластерів у високорозвинених країнах та доцільності використання кластерних структур в Україні.

Виклад основного матеріалу. Більшість провідних держав світу ведуть цілеспрямовану й послідовну роботу з формування цілісної системи забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, основою якої є створення конструктивних механізмів взаємодії сфери трудових відносин і сфери освіти на основі кластерного підходу. На думку німецьких вчених М. Рауха та С. Уоплера, головна причина інтенсивного розвитку кластерів в Європі полягає у використанні переваг компактного розташування технічної та соціальної інфраструктур, розширенні ринкових і ресурсних можливостей партнерів, технологічній кооперації виробництва і освіти [4].

У «Посібнику з інтелектуального керівництва кластерною політикою Європейського Союзу» кластер визначено як повністю відкриту, надпластичну систему, розвиток якої спирається на механізми колаборації. Авторами зазначено, що в Європі розташовано близько 2 500 потужних кластерів, працівники яких заробляють в середньому на 11% більше, ніж робітники, що працюють у таких же галузях, але розташованих поза кластерами. Також, за результатами проведеного аналізу, у кластерах зафіксовано щорічне зростання робочих місць (приблизно на 0,2%), тоді як на підприємствах промисловості та сфери послуг, що перебувають за межами кластерних об'єднань, їхня кількість зменшилася в середньому на 1,7% [5].

Для сучасного європейського кластера характерною рисою є мобільність робочої сили як необхідної передумови ефективного використання трудового потенціалу, запобігання та подолання структурного й регіонального безробіття, забезпечення конкурентоспроможності країни в цілому.

За даними Європейської кластерної обсерваторії (Clusters and Workforce Development European Cluster Observatory) в останні роки у деяких промислово розвинених країнах спостерігаються такі проблеми, як втрата працівниками робочих місць через низьку кваліфіка-

цію, невідповідність умінь і навичок досвідчених фахівців новим вимогам виробництва, необхідність їхньої переорієнтації на інші сфери виробничої діяльності тощо. Вирішення цих проблем значною мірою залежить від ефективності роботи кластерних організацій, що надають можливість кожному робітнику, який втратив роботу, підвищити кваліфікацію або отримати нову професію за рахунок зацікавлених сторін кластера і знайти роботу на будь-якому підприємстві цього об'єднання [6, с. 3–4].

В європейській кластерній діяльності існують напрацювання, які заслуговують вивчення та застосування в інших країнах. Так, технологію трансферу – розповсюдження знанневого потенціалу – доцільно розглянути на прикладі німецького Кластера інтелектуальних технічних систем (OWL), одного з 15, що входять до Федеральної програми Міністерства освіти. OWL – це альянс зі 174 підприємствами, університетами, дослідницькими установами, спрямований на розвиток інтелектуальних технічних систем, що є ключовим фактором передового виробництва в Німеччині. Передавання технологій у кластері здійснюється за чотириступеневою моделлю, що передбачає: на першому етапі – привернення уваги зацікавлених компаній до кластера та його роботи шляхом виставкових ярмарок і цільової інформації; на другому – надання більш глибоких повідомлень про діяльність кластеру на спеціалізованих семінарах та в робочих групах; для третього етапу характерне проведення семінарів безпосередньо на робочих об'єктах підприємств з метою перетворення їхніх вимог на конкретні завдання; на четвертому – розроблення концепції для цілеспрямованих проєктів [11, с. 21–22].

Позитивний досвід щодо застосування кластерів як форми розвитку економіки має Франція, активну стадію кластеризації якої було розпочато в 2005 р. в рамках програми «Кластери конкурентоспроможності» (**Competitiveness clusters policy**). На основі конкурсного відбору 71 кластер отримав фінансову підтримку в передбачених урядом формах – від адресних субсидій до податкових преференцій. Структурна організація кожного кластера передбачає об'єднання представників наукової спільноти, бізнесу і освітніх установ [12]. Ефективність проведених державою заходів розглянемо на прикладі Кластера UP-tech, який розташований у регіоні Нор-Па-де-Кале і спеціалізується на виготовленні технічного текстилю. Цей кластер налічує 180 учасників, серед яких підприємства малого та середнього бізнесу, університети, дослідницькі центри тощо. Досягненнями кластера можна вважати реєстрацію 48 патентів, розроблення 38 інноваційних текстильних продуктів, впровадження 18 нових технологічних процесів, а також створення 282 нових робочих місць і збереження 1045. В умовах жорсткої ринкової конкуренції з текстильними компаніями Азії французьким виробникам вдалося стати еталонним європейським кластером в галузі інноваційних текстильних матеріалів [7].

Для нашого дослідження важливим є вивчення досвіду формування та функціонування Кластера моди та виготовлення одягу (Washington State Fashion and Apparel Industry Cluster) у США (штат Вашингтон). Передумовами його створення стали: розвинута текстильна промисловість, наявність місцевих дизайнерів з міжнародним визнанням та висококваліфікованих кадрів, здатних організувати міжнародні мережі роздрібної торгівлі. Діяльність кластера сфокусовано на створенні інтелектуальної власності, виробництві текстильної продукції та розповсюдженні її по всьому світу, спираючись на мережу великих і малих фірм.

Освітня складова Кластера моди та виготовлення одягу підтримується програмами університетів, коледжів та професійних шкіл (Центральний коледж Сіетла, Університет Тихоокеанського регіону Сіетла, Міжнародна академія дизайну та технологій, Інститут мистецтв Сіетла та Університет Вашингтона) з підготовки майбутніх фахівців за напрямками виготовлення одягу, дизайну, мерчандайзингу тощо [8, с. 1].

До технологічного інструментарію кластера віднесено електронну комерцію, мобільні та соціальні медіа-технології, що дозволяють роздрібним торговцям досягти зворотного зв'язку та розуміти своїх споживачів краще, ніж будь-коли раніше. Інтерфейси прикладного програмування, 3-D моделювання дозволяють створювати комерційні продукти відповідно до запитів клієнтів.

Для успішної діяльності цього кластера створено структуру, що спеціалізується на торговельних операціях і супутній діяльності, а саме: розроблення маркетингових планів, ство-

рення брендів, просування інтернет-магазинів, проведення шоу з демонстрацією моделей одягу. Маркетингові дослідження використовуються для допомоги мерчендайзерам у плануванні виробничих ліній та розробці нових моделей одягу [8, с. 5–6].

Можливості цього кластера полягають у розширенні міжнародного співробітництва, трансформації нових технологій у реальні виробничі процеси, застосуванні систем електронної комерції та онлайн-продажів, здійсненні підготовки майбутніх фахівців за освітніми програмами з формування професійної компетентності, зростанні кількості робочих місць тощо [8, с. 27].

В Японії діє широке кластерне співтовариство (на початок 2016 року – близько 52 кластерних організацій), більшість з яких ініційовані та фінансуються Міністерством економіки, торгівлі і промисловості (МЕТІ) або Міністерством освіти, культури, спорту, науки і технологій (МЕХТ). Особливістю японських кластерів є координуюча роль дослідницьких центрів, навколо яких об'єднуються приватні компанії, університети і державні суб'єкти для здійснення специфічних дослідницьких проєктів. МЕХТ з метою зміцнення співробітництва між галузевими академіями, урядом і регіональними структурами започаткував у 2010 році Проєкт з розвитку інноваційних систем, спрямований на створення й удосконалення кластерних структур для впровадження інновацій у виробничі процеси в окремих регіонах. У рамках цього національного проєкту було створено дві програми: Регіональна програма кластерів інновацій та Регіональна програма підтримки інноваційної стратегії. На сьогодні в Японії існує три етапи Міжнародної кластерної політики:

- (2001–2005 рр.) – створення основ освітньо-промислових кластерів;
- (2006–2010 рр.) – розширення і зростання кластерної мережі, а також розвиток конкретних підприємств;
- (2011–2020 рр.) – контроль за діяльністю кластерів місцевим урядом разом з науковими установами та підприємствами для їхнього подальшого розвитку.

Результати аналізу функціонування кластерів в Японії довели, що більшість кластерних проєктів припинили свою діяльність, тільки-но вони досягли своєї мети чи запланованого терміну діяльності. На сьогодні, у країні, на урядовому рівні майже не існує конкретної програми, спрямованої на кластери, за винятком третього етапу вищезгаданої політики, що буде завершена у 2020 р.

Активна і успішна кластеризація легкої промисловості спостерігається у Південно-Африканській Республіці. У цій країні виробництво одягу, текстилю, взуття, шкіряних виробів є ключовим фактором у зростанні виробничого сектора, на який припадає близько 14% зайнятості населення, що забезпечує від 60 000 до 80 000 робочих місць. На початку XXI ст. в умовах жорсткої конкуренції з боку зовнішніх ринків цей сектор зазнав великих невдач, коли було втрачено понад 100 000 робочих місць. Однак протягом останніх років, завдяки створенню в Західно-Капській провінції Кластера з виготовлення і реалізації текстильних виробів (Cape Clothing and Textile Cluster) діяльність легкої промисловості стабілізувалася через впровадження інноваційних технік і технологій виробництва, а також зосередження уваги на створенні нових підприємств. Переваги кластеризації як моделі підвищення конкурентоспроможності включають генерування критичної маси ресурсів, швидке розповсюдження передового досвіду, зниження загальної вартості спільної модернізації виробництва, колективні взаємодії та зниження ризиків.

У межах кластера було створено Productivity and Training Institute, структуру з широким спектром функцій, спрямовану на навчання, консультації, дослідження, тестування продукції галузі, діагностику ринку, а також розроблено програми довгострокового планування, які свідчать про продуктивність кластера і його інтеграцію в економічне життя країни. Аналіз ринку праці виявив певний дефіцит професійних навичок серед працівників галузі і претендентів на отримання роботи, саме тому одним з основних пунктів програми є обов'язкове підвищення кваліфікації 55 000 працівників по всій країні протягом наступних п'яти років. У рамках діяльності кластера проходять наукові дослідження з обговоренням результатів на семінарах, зокрема доктором Джастіном Барнесом була протестована дієздатність альтернативної моделі праці, яка дозволить підприємствам збільшувати продуктивність приблизно на 77% без зменшення ставки заробітної плати або збільшення середньої завантаженості робочої години на одного співробітника, що значно поліпшить рентабельність інвестицій щодо традиційної моделі праці [9].

Ще одним позитивним прикладом розвитку легкої промисловості є впровадження урядом Індії політики глобальної кластеризації. У країні існує більш ніж 6 400 кластерів, продукція багатьох з яких користується попитом на національному та міжнародному рівнях. Разом з промисловими кластерами існують особливі структури, що розвивають традиційні ремесла. Типовий індійський кластер має певну географічну локацію, яка може охоплювати навіть одне невеличке селище. Усі учасники кластера виробляють однаковий вид продукції, мають однакові перспективи розвитку та стикаються з однаковими проблемами. Індійські кластери значно відрізняються за розмірами, наприклад в Тирупур, великому місті штату Таміл-Наду, кластер об'єднує понад 7200 фірм, забезпечує зайнятість 300 000 робітників. Одночасно успішно працюють і невеликі кластери, такі як Kaithun Handloom, все обладнання якого становить 1 500 ткацьких верстатів, а штат складається з 1 500 робітників. Однотипні кластери конкурують між собою за різними показниками, так, у Мумбаї найвищим показником визначено поліпшення процесу виробництва, а найнижчим – рівень маркетингу та брендингу, для кластеру в Делі найвищим показником є зменшення часу доставки. Нагальною проблемою індійських кластерів швейної промисловості на сьогодні визначено недостатність запланованих кроків для підвищення якості продукції [23].

Узагальнення досвіду формування кластерів у зарубіжних країнах дало можливість встановити, що, незважаючи на різні підходи до виявлення проблем і тенденцій розвитку робочої сили, особливості соціально-економічного розвитку регіонів, зусилля провідних країн спрямовані на постійний моніторинг ринку праці, координацію дій з підвищення інноваційності різних галузей економіки, прискорений розвиток малого і середнього бізнесу, стимулювання ініціатив на місцях та активізацію взаємодії між державою, виробництвом і освітніми установами.

Досвід країн, де кластерний підхід набув широкого розповсюдження, довів, що функціонування кластерів є ефективним засобом підвищення конкурентоспроможності регіонів, розширення їхніх можливостей та виведення економіки на новий рівень.

Застосування досвіду зарубіжної освітньо-виробничої кластеризації дозволить поживити економічні процеси в українській економіці, забезпечити інноваційний розвиток сфери послуг та швейної галузі, зробити їх конкурентоспроможними як на національному, так і на світовому ринках.

Список використаних джерел

1. Кирилов Ю.Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Ю.Є. Кирилов // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
2. Портер М. Конкуренція / М. Портер. – М.: ИД «Вільямс», 2001. – 495 с.
3. Толкованов В.В. Кластери як інноваційний інструмент сталого місцевого і регіонального розвитку: українська практика та досвід зарубіжних країн [Електронний ресурс] / В.В. Толкованов // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. – 2013. – Вип. 2. – С. 16–28.
4. CCTC Newsletter: May 2017 [Electronic resource]. – Available at: <http://capeclothing-cluster.org.za/wp-content/uploads/CCTC-Newsletter-May-2017.pdf>
5. Cluster Collaboration and Business Support Tools to Facilitate Entrepreneurship, Cross-sectoral Collaboration and Growth [Electronic resource] // VDI/VDE-IT GmbH, VDI/VDE-IT GmbH, VDI/VDE-IT GmbH. – Available at: http://clusterplattform.at/fileadmin/user_upload/clusterbibliothek/Cluster-collaboration-and-business-support-tools.pdf
6. Clusters and Workforce Development. Discussion paper [Electronic resource] // VDI/VDE-IT, November 2016. – Available at: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/12925/attachments/1/translations>
7. European cluster collaboration platform [Electronic resource]. – Available at: <https://clustercollaboration.eu/cluster-organisations/tex>
8. Fashion and Apparel Industry Cluster Study, 2010 [Electronic resource]. – Available at: https://edc-seaking.org/uploads/pdf/Fashion_Economic_Impact_Fall_2010.pdf
9. Interview with Stephan VERIN, International Executive Officer of Up Tex cluster, Nord Pas de Calais, France [Electronic resource]. – Available at: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/stephan_verin_uptex.pdf

10. Rauch M. Internationalization of triple helix structures: who internationalizes, why, and what risks exist?: Research-intensive clusters, technopoles, science cities [Electronic resource]. – Available at: <http://leydesdorff.net/th9/IX%20TH-Conference.pdf>

11. Smart Guide to Cluster Policy. [Electronic resource] // Guidebook Series How to support SME Policy from Structural Funds, 2016. – Available at: <https://cluster-analysis.org/downloads/smart-guide-to-cluster-policy>

12. Upgrading in the Indian Garment Industry: A Study of Three Clusters [Electronic resource]. – Available at: <https://adb.org/sites/default/files/publication/183908/sawp-043.pdf>

References

1. Kurylov, Y.E. (2013). *Klasteri yak instrument pidvyshchennua konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii* [Clusters as a tool to enhance the competitiveness of the national economy in globalizing environment]. *Efektivna ekonomika* [Effective economy], no. 12. Access mode: <https://www.economy.nayka.com.ua> (In Ukrainian).

2. Porter, M. (2001). *Konkurentsiia* [Competition]. Moskva, Viliams Publ., 495 p. (In Russian).

3. Tolkovanov, V.V. (2013) *Klasteri yak innovatsiyni instrument staloho mistsevoho i regionalnogo rozvytku: ukrainska praktyka ta dosvid zarubizhnykh krain* [Clusters as an innovative tool for sustainable local and regional development: Ukrainian practice and experience in foreign countries]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnogo upravlinnia. Upravlinnia* [Scientific Herald of the Academy of Municipal Management. Management], issue 2, pp. 16-28 (In Ukrainian).

4. CCTC Newsletter: May 2017. Access mode: <http://capeclothingcluster.org.za/wp-content/uploads/CCTC-Newsletter-May-2017.pdf>

5. Cluster Collaboration and Business Support Tools to Facilitate Entrepreneurship, Crosssectoral Collaboration and Growth. Thomas L?mmer-Gamp (VDI/VDE-IT GmbH) Gerd Meier zu K?cker (VDI/VDE-IT GmbH) Michael Nerger (VDI/VDE-IT GmbH), September, 2014. Access mode: http://clusterplattform.at/fileadmin/user_upload/clusterbibliothek/Cluster-collaboration-and-business-support-tools.pdf

6. Clusters and Workforce Development. Discussion paper. VDI/VDI-IT, November 2016. Access mode: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/12925/attachments/1/translations>

7. European cluster collaboration platform. Access mode: <https://clustercollaboration.eu/cluster-organisations/tx>

8. Fashion and Apparel Industry Cluster Study, 2010. Michael Forsyth, Community Attributes, Michelle R. Gochoco-McQuistin, enterpriseSeattle, Karen K. Leonas, Ph.D., Washington State University. Access mode: https://edc-seaking.org/uploads/pdf/Fashion_Economic_Impact_Fall_2010.pdf

9. Interview with Stephan VERIN, International Executive Officer of Up Tex cluster, Nord Pas de Calais, France. Access mode: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/stephan_verin_uptex.pdf

10. Rauch, M. & Wappler, S. Internationalization of triple helix structures: who internationalizes, why, and what risks exist?: Research-intensive clusters, technopoles, science cities. Access mode: <http://leydesdorff.net/th9/IX%20TH-Conference.pdf>

11. Smart Guide to Cluster Policy. Guidebook Series How to support SME Policy from Structural Funds, 2016. Access mode: <https://cluster-analysis.org/downloads/smart-guide-to-cluster-policy>

12. Upgrading in the Indian Garment Industry: A Study of Three Clusters. Access mode: <http://adb.org/sites/default/files/publication/183908/sawp-043.pdf>

В статье осуществлен анализ зарубежного опыта проведения эффективной кластерной политики, исследованы различные подходы к кластеризации швейной отрасли и сферы услуг в ведущих странах мира. Представлены преимущества использования кластерного подхода: повышение доступности и качества профессионального образования, внедрение инновационных форм подготовки квалифицированных рабочих, увеличение количества рабочих мест. Определена целесообразность внедрения кластерной политики для повышения конкурентоспособности украинской экономики.

Материалы статьи будут интересны руководителям профессиональных учебных заведений, педагогическим и научным работникам, представителям предприятий, общественных организаций, занимающихся проблемами развития профессионального образования, внедрением инновационных форм обучения.

Ключевые слова: зарубежный опыт кластеризации, образовательно-производственный кластер, кластерная политика, легкая промышленность, сфера услуг, профессиональное образование.

The article analyses the external experience of conducting an effective cluster policy, and examines different approaches to the clusterization of the clothing industry and the services sector. The advantages of using the cluster approach in the leading countries of the world are determined and are as follows: increase in the number of jobs, salary growth, and possibility of constant retraining of employees.

The four-stage model of the OWL cluster in Germany has been described, features of the cluster application in France have been considered, and state financial support for their activities has been noted. The prerequisites for the creation of the Fashion Cluster and the manufacture of clothing in the USA have been considered, and its structure has been presented. The main stages of the International Cluster Policy of Japan have been covered, the clusterization of consumer goods industry in the South Africa has been analysed. The expediency of implementing the Cluster Policy to increase the competitiveness of the Ukrainian economy has been determined.

Materials of the article will be interesting for directors of professional education institutions, teachers and scientists, representatives of enterprises, public organizations, which deal with the subjects of the development of vocational education, implementation of innovative forms of education.

Key words: external experience of clusterization, educational and production cluster, the Cluster Policy, consumer goods industry, services sector, professional education.

Одержано 7.11.2017.